

Cristina Simona Scurtu

Literatura română

Rezumatele textelor studiate în clasele V-VIII

CUPRINS

Clasa a V-a

1. Literatura populară – <i>Basme populare românești</i>	5
2. Vasile Alecsandri – <i>Pasteluri</i>	7
3. Tudor Arghezi – <i>Cartea cu jucării</i>	9
4. Ion Creangă – <i>Povești și povestiri</i>	11
5. Mihai Eminescu – <i>Basme</i>	19
6. Petre Ispirescu – <i>Basmele românilor</i>	21
7. Alexandru Mitru – <i>Legendele Olimpului</i>	26
8. Gellu Naum – <i>Cărțile cu Apolodor</i>	33
9. Cezar Petrescu – <i>Fram, ursul polar</i>	34
10. Mihail Sadoveanu – <i>Dumbrava minunată</i>	36
11. Marin Sorescu – <i>Unde fugim de-acasă</i>	38
12. Ioan Slavici – <i>Basme</i>	39

Clasa a VI-a

1. Grigore Alexandrescu – <i>Fabule</i>	46
2. I.L. Caragiale – <i>Momente și schițe</i>	51
3. Petre Dulfu – <i>Poveștile lui Păcală</i>	54
4. Barbu Șt. Delavrancea – <i>Nușele</i>	58
5. Calistrat Hogaș – <i>Pe drumuri de munte</i>	61
6. Costache Negruzzi – <i>Cum am învățat românește</i>	63
7. Literatura populară – <i>Legende populare românești</i>	64
8. Ion Pillat – <i>Satul meu, Poeme într-un vers, Balcic, Florica</i>	71
9. George Topârceanu – <i>Balade vesele și triste</i>	74
10. Ionel Teodoreanu – <i>Ulița copilăriei</i>	76
11. Mihail Sadoveanu – <i>Țara de dincolo de negură</i>	77
12. Mircea Sântimbreanu – <i>Recreația mare</i>	81

Clasa a VII-a

1. Vasile Alecsandri – <i>Noaptea Sfântului Andrii</i>	85
2. Lucian Blaga – <i>Hronicul și cântecul vârstelor</i>	88
3. Geo Bogza – <i>Cartea Oltului</i>	90
4. Mircea Cărtărescu – <i>Enciclopedia zmeilor</i>	91

5. Mihai Eminescu – <i>Poezii</i>	93
6. Calistrat Hogaș – <i>Amintiri dintr-o călătorie</i>	96
7. Nicolae Labiș – <i>Moartea căprioarei</i>	98
8. Fănuș Neagu – <i>În văpaia lunii</i>	100
9. Anton Pann – <i>Năzdrăvăniile lui Nastratin Hoge</i>	102
10. Literatură populară – <i>Doine și balade populare românești</i>	104
11. Mihail Sadoveanu – <i>Anii de ucenicie</i>	105
12. Nichia Stănescu – <i>Veche întâmplare</i>	107

Clasa a VIII-a

1. Vasile Alecsandri – <i>Chirița în provincie</i>	110
2. Tudor Arghezi – <i>Poezii</i>	113
3. Lucian Blaga – <i>Cântecul bradului</i>	118
4. Ion Minulescu – <i>Corigent la limba română</i>	119
5. I.L. Caragiale – <i>Teatru</i>	120
6. Constantin Chiriță – <i>Cireșarii, Castelul fetei în alb, vol. 2</i>	123
7. Mircea Eliade – <i>Romanul adolescentului miop</i>	124
8. Magda Isanos – <i>Cântarea munților</i>	126
9. Literatura populară – <i>Teatrul popular românesc (tradiții)</i>	130
10. Alecu Russo – <i>Cântarea României</i>	134
11. Nichita Stănescu – <i>Poezii</i>	135
12. Mihail Sadoveanu – <i>Baltagul</i>	137

1. Literatura populară, *Basme populare românești* *Greuceanu*

Trăia odată un împărat pe nume Împăratul Roșu. El era mâhnit de faptul că zmeii furaseră soarele și luna de pe cer. Împăratul a dat de știre în toată împărăția că va oferi drept răsplată pe fată de soție și jumătate de împărăție voinicului care va fi capabil să recupereze soarele și luna. Iar cei care încearcă și nu reușesc își vor pierde viața.

Mulți tineri au încercat, dar niciunul nu a reușit. În vremea aceea se afla un voinic pe nume Greuceanu, care a auzit și el de promisiunea împăratului. Acesta s-a gândit câteva zile, s-a hotărât și a plecat la împărat să-și încerce și el norocul.

Pe drum, Greuceanu s-a întâlnit cu doi oameni pe care slujitorii îi duceau la împărat să fie executați pentru că renunțaseră să lupte cu gadinele. Oamenii erau triști, dar Greuceanu i-a mângâiat cu vorba și oamenii s-au mai îmbărbătat. Ajuns la împărat, Greuceanu intervine în favoarea celor doi oameni, care sunt cruțați, și primește permisiunea împăratului de a-și încerca și el șansa.

Greuceanu îl ia și pe fratele său în această misiune. Înainte de a pleca în căutarea zmeilor, Greuceanu trece pe la Faurul Pământului, cu care era frate de cruce, pentru a-i cere acestuia îndrumare. Cei doi voinici rămân la Faur trei zile și trei nopți, timp în care Greuceanu se sfătuiește cu prietenul său.

Greuceanu și fratele său pornesc din nou la drum. La o răscruce, Greuceanu ia decizia de a se despărți de fratele lui pentru ca sarcina lor să fie mai ușoară. Înainte de a pleca fiecare pe drumul lui, Greuceanu înfige un cuțit în pământ și-i spune fratelui că lama ruginită a cuțitului va fi un semn că s-a întâmplat ceva rău cu unul din ei. De asemenea, iau câte o năframă. Dacă năframa unuia dintre ei se va destrăma, este semn că celălalt a fost învins. Greuceanu o ia pe drumul din dreapta, iar fratele său în stânga.

După ceva vreme, fratele protagonistului se întoarce la locul despărțirii și se bucură văzând pe cer soarele și luna, ca semn că fratele său a reușit în misiunea propusă.

Între timp, Greuceanu ajunge la casele zmeilor și, transformându-se pe rând în porumbiță și în muscă, află despre obiceiurile lor și despre dorința zmeilor de a-l ucide. Zmeii aveau obiceiul să se întoarcă pe rând acasă, de la vânătoare, seara zmeul cel mic, la miezul nopții zmeul mijlociu, iar dimineata tartorul zmeilor. Greuceanu îi ucide ușor pe primii doi. Cum al treilea zmeu este mai puternic, Greuceanu se luptă cu el mai mult timp și îi cere ajutorul unui corb, rugându-l să-i aducă apă pentru că îi va da în schimb „trei stârvuri de zmei”. Corbul îi aduce apă și, înzdrăvenit, Greuceanu reușește să-l ucidă pe zmeul cel mare. După aceea, folosind cheia care era degetul cel mic al zmeului, eliberează soarele și luna, aflate în Codrul Verde.

Se întoarce la răscrucea de drumuri și se bucură revăzându-și fratele nevătămat. Împreună se întorc la Faurul Pământului.

Pe drum, cei doi tineri se confruntă cu zmeoaicele, dornice să-și răzbune soții uciși de Greuceanu, transformate într-un păr cu roade și într-o grădină cu flori. Greuceanu își dă seama că în spatele acestor elemente ale naturii se aflau cele două și le ucide. După aceea, mama zmeilor, transformată într-un nor, îi urmărește pe Greuceanu și pe fratele lui ca să-i omoare. Pentru a scăpa de ea, Greuceanu și fratele său se refugiază la Faurul Pământului care o păcălește pe zmeoaică și o ucide, dându-i să înghită chipul lui Greuceanu făcut din fier și înroșit în foc.

Salvați de zmei, voinicii se îndreaptă spre împărăția Împăratului Roșu. Greuceanu îi spune fratelui său să meargă înainte pentru a anunța vestea cea bună a eliberării aștrilor.

Pe drum, Greuceanu se întâlnește cu diavolul cel șchiop. Acesta nu ezită să-i facă rău și-i fură paloșul care era sursa puterii voinicului și-l dă unui sfetnic al împăratului. Sfetnicul cel rău voia să se folosească de acest șiretlic pentru a-i lua locul lui Greuceanu și pentru a se putea căsători cu fata împăratului.

Fratele lui Greuceanu este întemnițat, fiind acuzat de minciună. Ajungând și el la împărat, Greuceanu își dă seama de cele întâmplate și-l roagă pe împărat să mai aștepte puțin până își va recupera paloșul și puterea. Se întoarce la diavolul cel șchiop, transformat în stâncă și îl lovește pentru a-l forța să-i înapoieze arma. După ce-l învinge, înarmat din nou, se întoarce la împărăție și restabilește adevărul.

În finalul basmului, sfetnicul cel mincinos este alungat din împărăție și Greuceanu își primește răsplata prin căsătoria cu fata împăratului.

2. Vasile Alecsandri, *Pasteluri*

Mihai Eminescu l-a numit pe Vasile Alecsandri, în poemul *Epigonii*, „rege al poeziei”, considerându-l pe bună dreptate cel mai bun poet român al primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Vasile Alecsandri a avut încercări remarcabile în poezie, teatru, proză și memoriale de călătorie.

În poezie, creația remarcabilă o constituie *Pastelurile*. Acestea sunt creații lirice inspirate de natură și sunt îngemănate cu arta picturii. Tonul din *Pasteluri* este grav, ușor melancolic, poetul anticipându-i, prin această trăsătură, pe Mihai Eminescu și pe Octavian Goga.

Pastelurile evocă peisaje diverse: rurale și neaoșe, străine cum este cel dedicat Venetiei: „Venetia, regina ce-n marea sa oglindă/Făr-a vedea pe frunte-i splendoarea din trecut”.

Peisajului național, Alecsandri îi dedică majoritatea pastelurilor, observându-l, treptat, în ritmul trecerii anotimpurilor. Preferința este declarată pentru anotimpul cald. În poezii precum *Dimineata*, *Malul Siretului*, *Noaptea*, peisajul descris este înfrumusețat de lumina caldă a soarelui: „Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,/Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură,/În curând și el apare pe-orizontul aurit,/Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit./El se-nalță de trei sulii pe cerească mândră scară/Și cu raze vii sărută june flori de primăvară,/Dediței și viorele, brebenei și toporași/Ce răzbat prin frunze-uscate și s-arată drăgălași. (*Dimineata*)

Noaptea este descrisă în același registru al liniștii sufletești, ca imagine a păcii exterioare. Noaptea este un tărâm propice desfășurării fantasticului: „Noaptea-i dulce-n primăvară, liniștită, răcoroasă,/Ca-ntr-un suflet cu durere o gândire mângâioasă,/Ici, colo, cerul dispare sub mari insule de nori,/Scuturând din a lui poale lungi și repezi meteori./Pe un deal în depărtare un foc tainic strălucește/Ca un ochi roș de balaur care-adoarme și clipește./Sunt păstori în șezătoare sau vro ceată de voinici?/E vro tabără de care sau un rond de tricolici?”

Malul Siretului, cel mai cunoscut pastel solar al lui Alecsandri, îmbină meșteșugit elemente descriptive cu referințe la starea sufletească a poetului.

Apa creează starea contemplativă a poetului, curgerea ei liniștită asociindu-se cu trecerea vremii și a existenței umane: „Aburii ușori ai nopții ca fantasmе se ridică/Și, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică./Râul luciu se-ncovoiaie sub copaci ca un balaur/Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur./Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde/Și privesc cum apa curge și la cotiri ea se pierde,/Cum se schimbă-n vălurele pe prundișul lunecos,/Cum adoarme la bulboace, săpând malul nisipos./Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,/Când o mreană saltă-n aer după-o viespe sprinteasă,/Când sălbaticеle rațe se abat din zborul lor,/Bătând apă-ntunecată de un nour trecător./Și gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale/Cu cel râu care-n veci curge, fără-a se opri din cale./ Lunca-n juru-mi clocotește; o șopârlă de smarald/Cată țintă, lung la mine, părăsind nisipul cald.”. Impresia de peisaj incredibil este dată de imaginea vizuală a aburilor apei și a fluviului transformat în balaur: Siretul curge „ca un balaur/Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur”. Detaliile descrierii sunt pline de farmec. Sălciile pletoase, peștii, rațele sălbaticе alcătuiesc un peisaj unic. Natura este personificată prin ființele sale minuscule: „o șopârlă de smarald/Cată țintă, lung la mine, părăsind nisipul cald”. Natura este însuflețită mai ales de prezența soarelui. Acesta este așteptat cu nerăbdare, asemenea unui mire: „Așteptând voiosul soare ca pe-un mire luminos” (*Balta*). În calitatea sa de observator al spectacolului minunat al naturii vara, poetul nu constituie o amenințare. Este sugestia identificată în versul final al poeziei sus-menționate: „Nu-i peirea lumii... vânătorul e poet”. Ironia din acest vers prezintă misiunea poetului care „vânează” imagini, și nu ființe.

Pastelurile dedicate iernii cum sunt: *Miezul iernii*, *Gerul*, *Bradul*, *La gura sobei* au drept punct comun sentimentul de admirație al poetului în fața spectacolului hibernal. Deși iarna este sinonimă cu frigul, cu înghețarea naturii, frumusețea este vie în aceste tablouri poetice: gerul este „amar, cumplit/Stelele par înghețate, cerul pare oțelit”. Tabloul împietrit al naturii pune în evidență prezența omului, indicată prin motivul focului: „Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios/Ca înaltele coloane unui templu maiestos,/Și pe ele se așează bolta cerului senină,/Unde luna își aprinde farul tainic de lumină. (*Miezul iernii*). În același text liric, asprimea gerului este asociată cu ferocitatea lupului care aleargă după pradă: „Totul e în neclintire, fără

viață, fără glas;/Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă nici un pas;/Dar ce văd?... în raza lunii o fantasmă se arată./E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!”

Sugestia de natură crudă, care ascultă de legile vechi ale supraviețuirii, este înlocuită în poezia *Iarna* cu imaginea saniei care străbate voioasă pustiul înghețat: „o sanie ușoară care trece peste văi/În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi”. În pastelul intitulat *Sania*, ziua frumoasă de iarnă constituie un pretext pentru o plimbare cu sania: „Zi cu soare, ger cu stele!.../Hai, iubită, la primblare./Caii mușcă-a lor zăbale, surugiul e călare;/Săniuța, cuib de iarnă, e cam strâmtă pentru doi.../Tu zâmbești?... Zâmbirea-ți zice că e bună pentru noi.//Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe,/Răpind sania ușoară care lasă urme albe./Surugiul chiuiește; caii zboară ca doi zmei/Prin o pulbere de raze, prin un nour de scânteii.”

În pasteluri precum *Bradul*, iubirea poetului față de natură este însoțită de admirația pentru rezistența ei în fața timpului, întrupată de brad: „Sus pe culme bradul verde/Sub zăpada albicioasă/Printre negură se pierde/Ca o fantasmă geroasă ... //În zadar, urgie crudă,/Lungești noaptea-ntunecoasă/Și, răsând de-a lumii trudă,/Scurtezi ziua luminoasă.//În zadar îmi pui povară/De zăpadă și de gheață./Fie iarnă, fie vară./Eu păstrez a mea verdeață!”

Pastelurile lui Vasile Alecsandri reprezintă o creație unică în literatura noastră, inegalabilă prin frumusețe și prin exprimarea nemijlocită a iubirii față de natură. Pastelurile sale constituie un model pentru poeții care și-au încercat talentul în acest tip de poezie: Șt.O. Iosif, George Coșbuc, Ion Pillat.

3. Tudor Arghezi, *Cartea cu jucării*

Cartea cu jucării este un volum de proză scurtă de Tudor Arghezi. Acest volum se înscrie în creația argheziană destinată copiilor, evocând o „lume a boabei și a fărâmei”, „microcosmosul familial” și „raiul gospodăresc” din Mărtișor. Volumul acesta depășește titulatura de carte pentru copii, asemenea altor creații argheziene, sensurile ei fiind profunde. Originalitatea lucrării este conferită, în primul rând, de

calitatea ei de experiment poetic, în care limbajul evocă inocența lumii infantile. Umorul este o altă trăsătură a acestui volum, în care autorul propune un scenariu inspirat din viața familiei sale. Autorul, numit în carte Tăicuțu, soția lui, devenită Măicuța, și cei doi copii, Mițu și Baruțu, devin protagoniștii acestei lucrări inedite, în care se recompun scene din viața familiei. *Cartea cu jucării* amintește de *Amintirile* lui Creangă, în calitatea sa de „cronică a copilăriei” și are, asemenea capodoperei scriitorului humuleștean, sensul de inițiere a copiilor în regulile existenței și în descifrarea tainelor ei. Educarea se realizează, întâi, prin ritualul spunerii poveștilor (*Piatra pițigoiului. Fata de demult*), a fabulelor (*Poveste cu oi, Povestea bradului negru, Bătrânii din insulă*) și prin participarea la evenimente precum nașterea puilor de pisică. Copiii, diferiți ca fire pentru că Mițu are un temperament artistic, în timp ce Baruțu se dovedește mai impulsiv și mai stângaci, descoperă împreună lumea. Asupra lui Baruțu se revarsă odată cu iubirea tatălui protector și ironia lui, evidențiată în descrieri portretistice. Băiatul face cunoștință cu corpul său treptat și pe părți: „A fost, întâi, destul de greu de descoperit urechea. Baruțu crezând că aude cu nasul sau cu falca. Mîna lui grasă purta ornicul pe la bărbie și împrejurul gurii, prins cu toată palma, ca un săpun. I se părea că ascultă cu sprînceana, cu dinții, cu limba, cu gaura ceții albe, ignorant în auz, ca tătuțu cînd scrie, nesigur dacă își aduce aminte cu degetul mic și dacă gîndește cu inelul”. (*Na uneche*).

Căutarea Divinității se observă și în acțiunile copiilor. Copiii încurcă termenii rugăciunii, Baruțu afirmă cu o pronunție comică („Eu l-am văzut pe Mudnezeu în pom”), în timp ce fata pune întrebări fără răspuns („Unde stă, mămico, Dumnezeu?”). Întâmplările la care participă copiii sunt comice și jucăușe. Mesajul cărții este că jocul este un mod plăcut de a descoperi lumea. Literatura este tot un fel de joc: „Viața e o jucărie și toate sînt făcute numai pentru joacă. Mițu și Baruțu știu asta bine, de la tătuțu, care se joacă toată noaptea cu un condei și o bucată de hîrtie și toată ziua se joacă de-a fuga, umblînd după cai verzi. A! o să le-arate el odată un cal verde și lor, numai să nu-l cereți pentru voi de tot, că tătuțu nu dă.”, în (*Spectacole*). Nu de puține ori ironia se oprește asupra lucrurilor pe care oamenii le consideră serioase; literatura (pe care Baruțu o confundă cu „untura”, „din pricina unei precocități intelectuale perverse”).

Cea mai frumoasă jucărie din această carte, capabilă să-i împace pe copii, să-i pedepsească pe cei vinovați, să oprească lacrimile copiilor este „jucăria de vorbe”: „Nici o jucărie nu e mai frumoasă ca jucăria de vorbe. Copiii, ca și oamenii mari, sînt mai simțitori la vorbe decît la lapte, plăcîndu-le mai mult decît faptele făcute, faptele povestite. Și, dacă povestea miroase a minciună și minciuna este ticluită bine, povestea și atunci place mai mult; de unde un scriitor scoate învățul că închipuirea e mai adevărată decît adevărul și că viața trebuie răscolită, ca să fie scrisă pe placul cititorului mare și al ascultătorului mic” (*Poveste cu oi*).

4. Ion Creangă, *Povești și povestiri* *Povestea lui Harap-Alb*

Basmul lui Ion Creangă se deschide cu imaginea unui crai dintr-o țară îndepărtată. El avea trei feciori.

Într-o zi craiul primește o scrisoare de la fratele său, Împăratul Verde. Acesta îl roagă pe crai să-i trimită pe unul din nepoții săi pentru a-l urma la domnie, întrucît Împăratul Verde avea numai fete și acestea nu aveau dreptul să conducă țara. Craiul îl trimite pe băiatul său cel mare. Înainte, însă, îl supune la o probă, a curajului. Îmbrăcat într-o piele de urs, craiul îl așteaptă pe băiatul său cel mare la picioarele unui pod. La vederea ursului, grozav de mare, tânărul se sperie și face cale-întoarsă la palatul tatălui său. Profund dezamăgit de lașitatea copilului său, craiul îl primește, totuși, la palat și se învoiește să-l trimită pe cel de-al doilea băiat. Cum nici acesta nu reușește să treacă de urs, craiul se îndoiește că va putea îndeplini vreodată rugămintea fratelui său, Împăratul Verde.

Mezinul craiului voia să-și încerce și el norocul. Tatăl său îl refuză, gîndindu-se că nu va face nici mezinul vreo ispravă. Îndurerat, mezinul se retrage în curtea palatului și plînge. Suferința lui o înduioșează pe o bătrână care trecea pe acolo și cerea de pomană. După ce tânărul o miluiește cu un ban, bătrînica află care este motivul supărării tânărului și îl îmbărbătează. Mai mult chiar, îi oferă un sfat care să-l conducă la victorie. Îl sfătuiește pe tânăr să caute armele și hainele tatălui său, de